

Timothy Snyder

Prigozjins marsch mot Moskva

Tio lärdomar av ett myteri

Från *snyder.substack.com* 26 juni 2023

Hur ska man förstå Jevgenij Prigozjins marsch mot Moskva och dess plötsliga slut? Ofta finns det konspirationer utan någon kupp; detta verkade vara en kupp utan en konspiration. Men hur underligt legosoldatchefens myteri än var, kan vi dra några slutsatser av dess förlopp och hur det slutade.

1. Putin är inte populär. Alla opinionsundersökningar har ägt rum i en miljö där hans makt ses som mer eller mindre oundviklig och där ett felaktigt svar är riskabelt. Men när Putins grepp om makten försvann, som då staden Rostov-na-Donu intogs av Wagnergruppen, då verkade ingen bry sig. Som en reaktion på Prigozjins myteri var vissa ryssar euforiska medan de flesta verkade vara likgiltiga. Något som man inte syntes till var någon som spontant uttryckte sitt personliga stöd till Putin, än mindre någon som tog en personlig risk på hans regims vägnar.

Euforin antyder att vissa ryssar är redo att styras av en annan exploaterande regim. Likgiltigheten indikerar att de flesta ryssarna vid denna tidpunkt bara tar för givet att de kommer att styras av den gangster som har flest vapen, och de kommer bara fortsätta sitt dagliga liv oavsett vilken gangster det råkar bli.

2. Prigozjin utgjorde ett hot mot Putin, eftersom han gör i stort sett detsamma som Putin och utnyttjar Putins egna tillgångar. Både den ryska staten och Prigozjins legosoldatföretag Wagnergruppen är system med stora PR- och militära resurser.

Putinregimen existerar, och städerna Moskva och St. Petersburg är relativt välbärgade, tack vare den koloniala exploateringen av kolvätetillgångar i Sibirien. Rikedomarna innehas av några få individer och den ryska befolkningen bjuds på ett regelbundet skådespel av annars meningslösa krig – Ukraina, Syrien och Ukraina på nytt – för att avleda uppmärksamheten från dessa grundläggande sakernas tillstånd och för att övertyga dem om att det finns en slags yttre fiende som rättfärdigar detta (tips: det finns det i själva verket inte).

Wagnergruppen fungerade som den ryska statens förlängda arm och utförde det smutsigaste arbetet, inte enbart i Syrien och Ukraina utan även i Afrika. Företaget fick ekonomiskt stöd från den ryska staten, men tjänade de stora pengarna genom att utvinna mineraltillgångar på egen hand, speciellt i Afrika. Till skillnad från de flesta andra riskabla företag var Wagners krig i Ukraina en förlustaffär. Prigozjin utnyttjade den ryska propagandans desperata sökande efter en seger genom att ta åt äran för segern i Bachmut. Denna mindre stad var helt förstörd och övergiven när Wagner intog den till priset av tiotusentals ryssars liv.

Men eftersom det var den enda framgången under Rysslands fruktansvärt kostsamma men strategiskt meningslösa offensiv 2023, måste Putins media framställa Bachmut som ett slags Stalingrad eller Berlin. Prigozjin drog nytta av det. Han kunde för egen del tillskriva sig denna falska ära till och med när han drog tillbaka Wagnergruppen från Ukraina. Samtidigt kritiserade han den Ryska federationens militära befälhavare i allt grövre ordalag och hindrade på så sätt den ryska staten (och Putin) att dra stora växlar på det blodiga skådespelet i det invaderade Ukraina. Sammanfattningsvis: Wagnergruppen lyckades få putinregimen att arbeta för Wagnergruppen.

3. Prigozjin sade sanningen om kriget. Detta bör ses som en slags egotrippad olycka: Prigozjin är en bombastisk och skicklig lögnare och propagandist. Men hans attityd under dagarna före marschen mot Moskva gjorde sanningen användbar för honom. Han ville inta

denna ställning i den ryska allmänna opinionen: mannen som stred lojalt för Ryssland och vann Rysslands enda meningsfulla seger under 2023, trots regimens inkompetens och själva krigets meningslöshet.

Jag är inte säker på att det har ägnats tillräcklig uppmärksamhet åt Putins motiv för kriget: det hade [enligt Prigozjin] ingenting att göra med NATOS:s utvidgning eller Ukrainas aggression, utan var helt enkelt ett uttryck för en vilja att dominera Ukraina, ersätta dess regim med en Moskvavänlig politiker (Viktor Medvedtjuk) och sedan lägga beslag på dess resurser för att tillfredsställa den ryska eliten.¹ Med tanke på hur det ryska politiska systemet faktiskt fungerar, låter detta rimligt. Putins olika motiveringar är dramatiskt oförenliga med det sätt på vilket det ryska politiska systemet faktiskt fungerar.

4. Ryssland är nu mycket mindre säkert än vad det var innan invasionen av Ukraina. Det är en ganska uppenbar slutsats som många andra än jag dragit, ända sedan första invasionen 2014. Det fanns aldrig någon anledning att tro, från den stunden åtminstone, att Putin brydde sig om Rysslands nationella intressen. Om han hade gjort det skulle han aldrig inlett en konflikt som tvingade Ryssland att underordna sig Kina, som utgör det enda reella hotet mot dess gränser. Varje realist i Ryssland som bryr sig om den ryska staten skulle försöka balansera Kina och väst istället för att föra en politik som alierar väst.

Putin fruktade att Ukraina skulle kunna fungera som förebild. Till skillnad från ryssar kunde ukrainare rösta och åtnjöt yttrande- och föreningsfrihet. Det utgjorde inget hot mot Ryssland, men mot Putins egen makt. Putin såg säkerligen Ukraina som en möjlighet att skapa ett skådespel som skulle avleda intresset från hans egen regims omfattande korruption, och konsolidera hans egen renommé som en ledare som kunde samla vad han helt felaktigt utmålade som ”ryskt” land. Men inget av detta har något att göra med Rysslands säkerhet som stat eller ryssarnas välbefinnande som ett folk.

2022 års Putin (långt mer än Putin 2014) tycks ha trott på sin egen propaganda och överskattat Rysslands makt samtidigt som han avfärdade den ukrainska staten och det ukrainska civila samhället – något en realist inte skulle göra. Detta medförde att den andra invasionen misslyckades och att det (som jag skrev i februari 2022) skulle ge en rivaliserande krigsherre möjligheten att träda fram. Prigozjin var den krigsherre som tog tillfället i akt. Allt detta kan ha verkat överkligt fram till dess han ledde sina styrkor på en marsch mot Moskva, sköt ner sex ryska helikoptrar och ett flygplan och stoppade utan att ha mött något betydelsefullt motstånd. Prigozjin hade förvisso många fördelar, såsom att lokalbefolkningen såg honom som ryss och att han kände till hur den lokala infrastrukturen fungerade. Hans marsch visar att en liten styrka inte skulle ha haft några större problem att nå Moskva. Så var det inte innan större delen av de ryska väpnade styrkorna sattes in i Ukraina, där många av de bästa enheterna i princip har upphört att existera.

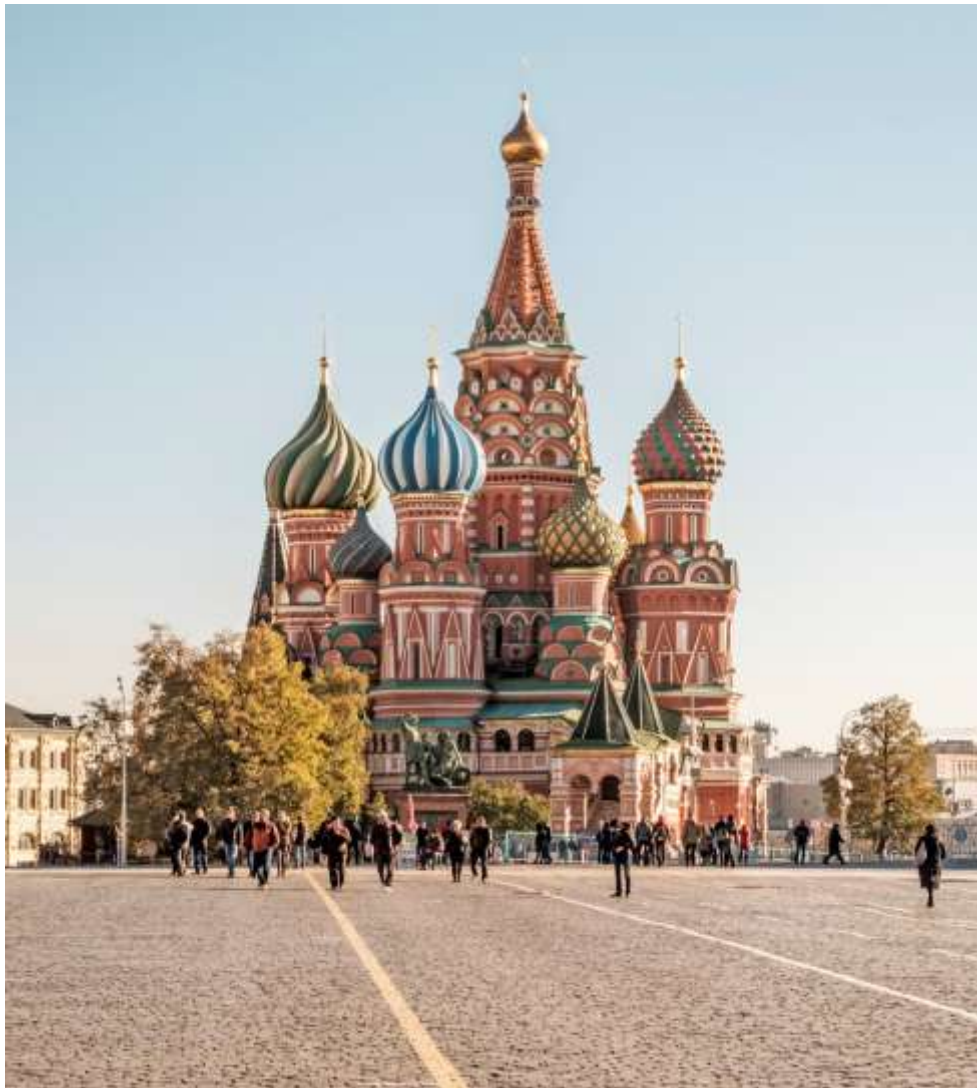
5. När han blir inträngd i ett hörn räddar Putin sig själv. I väst oroar vi oss för Putin känslor. Vad kan han ta sig till om han känner sig hotad? Kanske han gör något fruktansvärt mot oss? Putin uppmuntrar sådana tankar med ständiga utspel om ”upptrappning” och liknande. På lördagen höll Putin ytterligare ett tal späckat med hot, denna gång riktat mot Prigozjin och Wagnergruppen. Sedan satte han sig i ett flygplan och flög till en annan stad. Därefter slöt han ett avtal med Prigozjin. Sedan lade man ned alla rättsliga anklagelser mot Prigozjin. Efteråt förklarade Putins propagandister att allt detta var fullt normalt.

Så länge som Putin sitter vid makten kommer han att bete sig på detta sätt. Han kommer att hota och hoppas att hoten kommer att förändra hans fienders beteende. När han misslyckas med det så kommer han att ändra på storyn. Hans regim vilar på propaganda och i slutändan

¹ Se denna Snyder-intervju: ["Syftet med detta krig är att krossa Ukraina som nation"](#) /MF

är det skådespel som militären åstadkommer till för att tjäna propagandan. Till och med när skådespelet är så förödmjukande som det någonsin kan bli, som det var i lördags när ryska rebeller marscherade mot Moskva och Putin flydde, så kommer hans svar vara ett försök att byta ämne.

Det är värt att betona att under lördagen var hotet mot honom personligen och hans regim verkligt. Både risken och förödmjukelsen var ojämförligt mycket större än något som skulle ha kunnat hända i Ukraina. Jämfört med makten i Ryssland är land i Ukraina oviktigt. Efter det vi just sett borde ingen hävda att Putin kanske är inträngd i ett hörn i Ukraina och kan ta några fruktansvärda beslut. Han kan inte trängas in i ett hörn i Ukraina. Han kan endast trängas in i ett hörn i Ryssland. Och nu vet vi vad han gör när detta sker: spela in ett tal och fly.

Vasilijkatedralen i Moskva. Foto: Tsy1980 (CC BY-SA 4.0)

(Och troligen skriva ut en check. En spekulativ anmärkning. Ingen vet ännu hur avtalet mellan Putin och Prigozjin var. I Ryssland ryktas det att Sergej Sjojgu, Prigozjins främsta måltavla kommer att tvingas avgå efter anklagelser om någon slags korruption. Det förekommer uppgifter om att Prigozjin fick orsak att vara bekymrad över hans egna och andra Wagner-ledares familjemedlemmars liv. Jag gissar, personligen, att ett inslag var pengar. Den 1 juli skulle Wagnergruppen upphöra att finnas till som en separat enhet, åtminstone formellt. Den var liksom alla privata arméer tvungen att underordna sig försvarsministern, det vill säga Sjojgu. Detta hjälper till att förklara, anser jag, tidpunkten för myteriet. Om Wagner skulle

upphöra att fungera som tidigare skulle Prigozjin förlora mycket pengar. Det är inte orimligt att anta att han marscherade mot Moskva vid en tidpunkt när han fortfarande hade tillräckligt med eldkraft för att frambringa en sista utbetalning. Maffiametaforer kan hjälpa till här, inte minst för att de bara är metaforer. Man kan se den ryska staten som en beskyddarverksamhet. Ingen är verkligen säker men alla måste acceptera ”beskydd” i vetskap om att det är mindre riskabelt än uppror. En beskyddarverksamhet är alltid sårbar inför en annan beskyddarverksamhet. Genom att marschera från Rostov-na-Donu mot Moskva bröt Prigozjin mot en beskyddarverksamhet och föreslog en annan. Med denna logik kan vi föreställa oss Prigozjins förslag till Putin som så här: Jag sätter in den större styrkan och kräver nu beskyddarpengar från dig. Om du vill fortsätta med din egen beskyddarverksamhet, betala mig innan jag når Moskva.)

6. De främsta deltagarna var fascister och fascister kan bråka. Jag använder inte termen ”fascist” särskilt mycket, eftersom ryssarna (speciellt ryska fascister) använder den om sina fiender vilket är förvirrande; och eftersom det på något sätt tycks vara politiskt inkorrekt att använda det. Och av en annan orsak: till skillnad från italienarna, rumänerna och tyskarna under 1930-talet hade putinregimen enorma vinster från kolväten, som den har använt för att påverka den västerländska opinionen. Och om Ryssland inte är en fascistisk regim, är det väldigt svårt att veta vilken regim som skulle vara fascistisk. Den är helt klart mer fascistisk än Mussolinis Italien, som uppfann uttrycket. Ryska fascister har stått i förgrunden under båda invasionerna av Ukraina, både på slagfältet och i propagandan. Putin själv har gång på gång använt fascistiskt språkbruk och strävat efter det fascistiska målet med folkmord i Ukraina.

Prigozjin har emellertid varit den effektivare fascistiska propagandisten under detta krig, där han på ett strategiskt sätt använder våldssymboler (en slägga²) och bilder av död (begravningsplatser, verkliga lik) för att stärka sin ställning. Wagnergruppen inrymmer ett stort antal öppet fascistiska krigare. Wagners konflikt med Sjojgu har rasistiska övertoner och undertoner – i Wagnervänliga telegramkanaler kallas han ”den degenererade Tuva” och liknande.

Prigozjin stående framför en av Wagnergruppens begravningsplatser (från video)

Med detta sagt kan skillnaden mellan fascister tyckas vara mycket meningsfull när det är allt som erbjuds och det är helt klart att många ryssar påverkades djupt av sammandrabbningen

² Wagnergruppen har t o m inspelat och spritt videos där man slår ihjäl ”desertörer” med slägga. Förmodligen i avskräckningssyfte. /MF

mellan de två fascistiska lägren. Med detta sagt är det viktigt att klargöra skillnaden mellan Putins och Prigozjins fascism å ena sidan och den från 1930-talet å den andra. De två männen är båda mycket intresserade av pengar, vilket den första generationens fascister inte var. De är oligarkiska fascister – en sort som är värd att bevaka även här i USA.

7. Splittringen i Ryssland var verklig och kommer troligen att bestå. Vissa ryssar firade när Wagner sköt ner ryska helikoptrar och andra blev förvånade av att de kunde göra det. Vissa ryssar vill ha handling, andra kunde inte föreställa sig förändring. De flesta ryssarna brydde sig nog inte så mycket, men de som gör det är inte av samma åsikt. Putins regim kommer som vanligt att försöka ändra storyn, men saknar nu (utan Wagner) den offensiva kraften i Ukraina och därmed förmågan att skapa ett stort skådespel. Rysk propaganda har redan vänt sig mot Wagner som naturligtvis var gårdagens hjältar. Den ledande ryska propagandisten, Vladimir Solovjov, rekryterade åt Wagner. Sonen till Putins talesperson påstods vara med i Wagnergruppen. Även om detta nästan säkert var en lögn, avslöjar det att Wagnergruppen en gång var en prestigefylld plats.

Det kanske blir svårt för ryska propagandister att hitta några hjältar i berättelsen, då i stort sett ingen gjorde motstånd mot Wagners marsch mot Moskva. Om Wagner är så fruktansvärd varför lät alla det bara fortgå? Om det ryska försvarsministeriet är så effektivt, varför gjorde det så lite? Om Putin hade befälet varför flydde han och överlämnade förhandlingarna till Lukasjenko i Belarus? Om Lukasjenko är hjälten i berättelsen, vad säger det om Putin?

Det är heller inte klart vad som kommer att hända med Wagner. Kreml hävdar att dess manskap kommer att integreras i de ryska väpnade styrkorna, men det är svårt att se varför de skulle acceptera det. De är vana att behandlas med större respekt (och få bättre betalt). Om Wagnergruppen förblir intakt i någon form är det svårt att se hur man kan lita på den, i Ukraina eller någon annanstans. I ett bredare perspektiv står Putin inför valet mellan tolerans och utrensningar. Om han tolererar upproret verkar han svag. Om han utrensar sin regim riskerar han ytterligare ett uppror.

8. Ett av Putins brott mot Ryssland är hur han behandlar oppositionen. Detta kan tyckas vara ett sidospår: vad har fängslande eller förvisning av oppositionella att göra med Prigozjins myteri? Poängen är att deras fängslande och förvisning innebär att de kan göra mycket litet för att föra ut sina egna idéer om Rysslands framtid under omständigheter som annars skulle vara ett utmärkt tillfälle att göra så. Putinregimen är uppenbarligen utsliten, men det finns ingen som kan föreslå något bättre än en annan åldrande fascist.

Jag tänker på detta som en kontrast till 1991. Under kuppförsoket mot Gorbatsjov i augusti det året samlades ryssar i Moskva. De kan ha varit eller inte varit anhängare till Gorbatsjov, men de insåg det hot som en militärkupp utgjorde för deras egen framtid. Motståndet mot kuppen gav Ryssland en chans till en nystart, en chans som nu har slösats bort. Det förekom inget motstånd mot Wagners kupp, delvis beroende på putinregimens systematiska politiska urartning, delvis på grund av att den sorts modiga ryssar som gick ut på gatorna 1991 nu sitter bakom galler eller är förvisade. Detta innebär att ryssar i allmänhet har förnekats en chans att tänka på politiska framtider.

9. Detta var en försmak av hur kriget i Ukraina kommer att sluta. När det finns en meningsfull konflikt i Ryssland kommer ryssarna att glömma Ukraina och ägna uppmärksamheten åt sitt eget land. Detta har nu skett en gång och det kan hända igen. När en sådan konflikt varar längre än denna (endast en dag) kommer ryska soldater att dras tillbaka från Ukraina. I detta fall drog sig Wagnergruppen bort från Ukraina och Ramzan Kadyrovs (Akhmat) soldater lämnade Ukraina för att bekämpa Wagner (vilket de förutsägbart misslyckades med, men detta är en annan historia). I en mer utdragen konflikt skulle även reguljära soldater lämna. Det skulle annars vara omöjligt att försvara Moskva och dess eliter. Moskvas eliter som

tänker långsiktigt vill säkert att dessa soldater dras tillbaka nu. Om Ryssland fortsätter på den inslagna vägen är det troligt att man står inför en intern maktstrid snarare förr än senare. Det är på detta sätt som krig avslutas: när trycket blir kännbart inom det politiska systemet. De som vill att detta krig ska avslutas borde hjälpa ukrainarna att utöva detta tryck.

10. Händelser i Ryssland (liksom händelser i Ukraina) avgörs i stora drag av ryssarnas (eller ukrainarnas) val. I USA har vi den imperialistiska ovanan att fränkänna båda sidor i denna konflikt all förmåga till självständigt agerande. Alltför många människor tycks tro att ukrainarna strider på grund av USA eller NATO när det egentligen är tvärtom: det var det ukrainska motståndet som övertygade andra nationer att hjälpa till. Alltför många människor tror fortfarande att USA och NATO hade något att göra med Putins personliga beslut att invadera Ukraina, när det ryska systemets karaktär (och Putins egna ord) i själva verket ger en mer än tillräcklig förklaring.

En del av dessa människor hävdar nu att Prigozjins statskupp hade planerats av amerikanerna, vilket bara är enfaldigt. Bidenadministrationen har konsekvent motarbetat Wagner. Prigozjins främsta koppling till USA var hans hårda arbete, som chef för Rysslands Internet Research Agency, för att få Trump vald 2016.³ Andra försöker förklara Prigozjins marsch mot Moskva och dess slut som någon sorts komplicerad politisk teater där målet var att flytta Prigozjin och Wagner till Belarus för att planera ett anfall mot Ukraina från norr. Detta är löjligt. Om Prigozjin faktiskt åker till Belarus finns det inget som säger vad han kan hitta på där. Men redan tanken på en sådan plan är obegripligt. Om Putin och Prigozjin hade samarbetat bra skulle de enkelt ha kunnat komma överens om en sådan åtgärd på ett sätt som inte skadat bådars rykte (och försvagat Ryssland).

Putin valde att invadera Ukraina av skäl som var logiska för honom inom det system han byggt upp. Prigozjin gick emot Putin av orsaker som var logiska för honom som profiterat på detta system inifrån. Myteriet var ett val inom det krig som Putin hade valt att starta, och det exemplifierar den katastrof som Putin orsakat sitt land.

Original: <https://snyder.substack.com/p/prigozhins-march-on-moscow>

Översättning: P-O Eklund. Redigerat av Martin F.

Lästips

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#) (3 artiklar)

Se även:

Vladimir Putin: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#)

Timofej Sergejtsev: [En rysk plan för folkmord på Ukrainas folk](#)

Om Wagnergruppen:

[En legosoldats bekännelser](#). Intervju med f d befälhavare i Wagnergruppen (april 2022)

Dorman, Lecot: [Jevgenij Prigozjin, oligarken bakom Wagnergruppen](#) (oktober 2022)

Emmanuel Grynszpan: [Hackare blottlägger Wagnergruppens imperium](#) (april 2023)

Mills, Hartley, Goding: [Dags kasta ut Wagnergruppen från Afrika](#) (juli 2023)

J Brooks Spector: [Efter Prigozjin hopar sig frågorna om vad som ska hända med Putins Ryssland](#) (juli 2023)

På SvtPlay finns dokumentären [Wagnergruppen – Putins hemliga legosoldater](#) (tillgänglig till 4 juni 2024)

³ Detta har Prigozjin själv erkänt och skrutit över. Se t ex

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/APvyBj/wagnergrundaren-erkanner-inblandning-i-usa-val> /MF